

Sine Cerere et Baccho friget Venus

Ирина Генова

изкуство
• визуален
• образ

Ирина Генова е професор в Нов български университет. Работи по проекти в Института за изследване на изкуствата, БАН. Публикациите ѝ са върху художествени тенденции и практики в модерната епоха и съвременността. Сред книгите ѝ са: „Terpsus fugit. За съвременното изкуство и визуалния образ“ Изд. Алтера. С. 2007 и „Историзиране на модерното изкуство в България през първата половина на ХХ век“ Изд. на НБУ, С. 2011.

Jan Saenredam, гравюра, 26 x 18,2 см.
(по рисунка на Abraham Bloemaert)
Колекция „Холандска живопис“, Пражка национална галерия

„Без Церера и Бакхус Венера изстива“ – този цитат от комедията „Евнуси“ на римския драматург Теренций (Publius Terentius Afer 186/185–159 bc)¹ става много популярен картинен мотив в епохата на барока. Без изобилие и вино любовта изстива... Сюжетът е представян от Hendrick Goltzius (1558-1617), Peter Paul Rubens (1577-1640) и др.

От времето на Ренесанса образът на богинята Церера е алегория на земята и земните блага². Изобразявана със сноп от житни класове в косите и с рога на изобилието, тя има сезонен аспект, свързан с есента – времето за гроздобер и събиране на реколтата. (През зимата Церера напуска земята и търси дъщеря си Прозерпина – богинята на пролетта – в царството на мъртвите.)

Бакхус, както е известно, символизира лозарството и винопроизводството. Лозницата, гроздовите зърна и виното са негови неотменни атрибути.

Картината *Sine Cerere et Baccho friget Venus* от колекцията „Европейска живопис“ в УниАрт³ е копие по рисунка на Abraham Bloemaert (1566-1651). Това установихме наскоро благодарение на новополучената специализирана литература и по-конкретно на каталог на холандската живопис

¹ Вж.: W. Geoffrey Arnott. Terence (Publius Terentius Afer). Encyclopædia Britannica. Online <http://kenli.nbu.bg:2799/EBchecked/topic/587857/Terence> Цитатът е от акт 4, сцена 5.

² Вж.: Matilde Battistini. Symboles et Allégories. Repères iconographiques. Hazan, Paris 2004, p. 196, 200. [Matilde Battistini. Simboli e Allégorie. Collana Dizionari dell'Arte. Mondadori Electa, Milano 2002]

³ Колекцията е дарена от семейство Божиदार Даневи на Нов български университет през 2012 г. и е изложена в УниАрт след откриването на галерията през май 2012 г.

*Sine Cerere et Baccho
friget Venus*, 26 x 18,2 cm
Колекция „Холандска
живопис“, Пражка
национална галерия

*Sine Cerere et Baccho
friget Venus*, 82 x 72 cm
Колекция „Европейска
живопис“, галерия
УниАрт

от 17. и 18. век в Националната галерия в Прага⁴. Тази картина, както и други работи от колекцията обсъдихме с гост-преподавателката от Университета в Утрехт, Холандия, Каролин де Клипел (Karolien de Clippel).

Копието от Националната галерия в Прага според публикуваната в каталога информация е върху медна плоча с размери 26 x 18,2 cm с надпис в долната част *Sine Cerere et Baccho friget Venus*, в който *Sine* е изписано погрешно с „C“. Картината е с инв. № 01641 и е придобита през 1939 г. от имението на Charles Rosenkranz. До 1807 г. работата е била собственост на артдилъра Franz Ratakowski във Виена. Историята на владението, източниците на информация и литературата за произведението са подробно съобщени в каталога.

В колекцията на НБУ копието е върху платно с размери 82 x 72 cm, над три пъти по-големи от тези на картината върху медна плоча. Композицията повтаря тази от работата в Прага, но липсва надпис в долната част. Младата жена в центъра на композицията – образ на богинята Венера, – е с разголена пишна гърд и обилни бижута. Интерес представлява медальонът с изображение на човешка фигура затруднителна за разчитане. Чепката грозде (в този случай със светли зърна), която Венера подава на Бакхус, както и крилатото амурче / путти, насочващо ръката ѝ, следват композицията на рисунката на Abraham Bloemaert. И в картината от УниАрт богатството от плодове се изсипва пред погледа на зрителя от рога на изобилието, а сърпът – атрибут на жътвата и на събирането на земните блага, – е отчетливо представен. В каталога на колекцията в Пражката национална галерия се цитира медна гравюра от Jan Saenredam (1565-1607) с размери 26 x 18,2 cm по рисунка на Abraham Bloemaert 27,2 x 20,5 cm. Известно е, че композицията на Bloemaert е копирана неколкократно с различни материали⁵. Дали копието в колекцията на НБУ е правено по медната гравюра на Jan Saenredam или по друго копие, изработено по гравюрата, е трудно да разберем поради липсата на достатъчно сведения.

Копието в НБУ по всяка вероятност е от 18. век и според реставраторския анализ на доц. Младост Вълкова е било надживописвано през 19. век.

⁴ National Gallery in Prague. Dutch Paintings of the 17th and 18th centuries. Illustrated Summary Catalogue. Anja K. Ševčík (ed.), Stefan Bartilla, Hana Seifertová. National Gallery in Prague, 2012, p. 56.

⁵ Roethlisberger 1993. After: National Gallery in Prague. Dutch Paintings of the 17th and 18th centuries. Illustrated Summary Catalogue. Anja K. Ševčík (ed.), Stefan Bartilla, Hana Seifertová. National Gallery in Prague, 2012

Наблюдения върху състоянието на картината *Sine Cerere et Baccho friget Venus*

Младост Вълкова

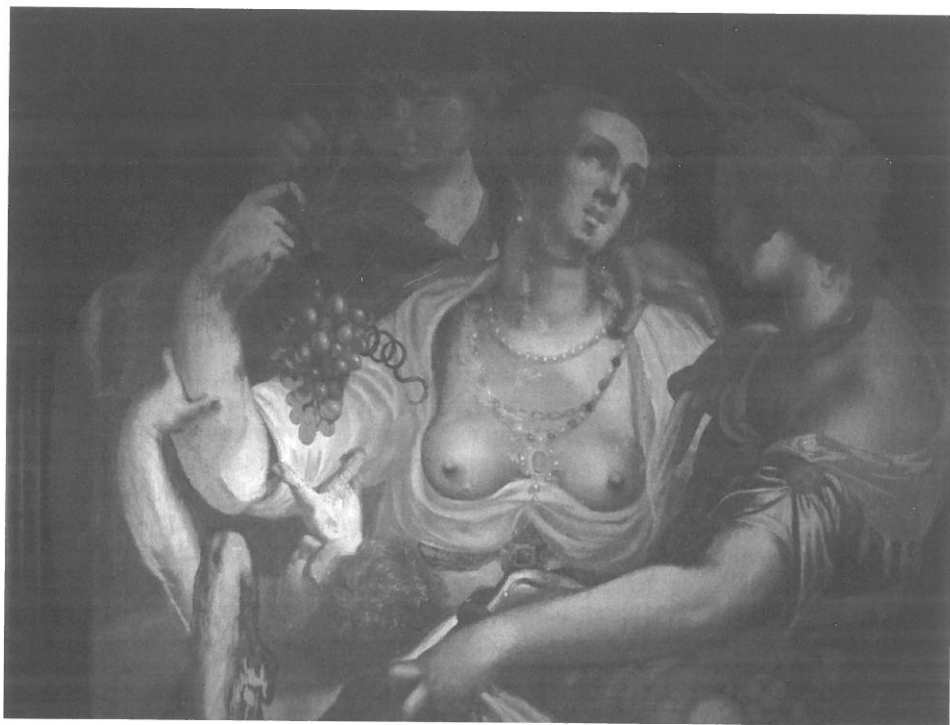
Доц. Младост Вълкова е редовен преподавател в катедрите „Рестаурация“ и „Изкуствознание“ в Националната художествена академия в София. Завършила е Института по консервация и рестаурация в Торун, Полша. Специализирала е във Франция и Япония. Научните ѝ интереси са в областта на технологията и рестаурацията на кавалетна живопис. През последните години публикациите ѝ са посветени главно на технологичните особености в украсата на средновековните славянски ръкописи.

Изпълнената в маслена техника картина е нарисувана на ръчно тъкано ленено платно, сплитка лито. Грундът е бял, с цветна имприматура. Картината е претърпяла известни изменения в миналото, свързани с мястото и начина на експониране. Може да се предположи, че е била с по-големи размери. Понастоящем краищата на картината са залепени върху лицевата страна на нескосена дървена подрамка, като по този начин изобразителното поле е разширено с няколко сантиметра. Самата рамка е покрита с маслена боя, кореспондираща по цвят с общия тъмен фон на композицията. При изпъването и залепването платното е било пропито с лепилен разтвор, който по всяка вероятност е така наречената *colletta*, смес от силен туткален разтвор и клайстер, използвана за укрепване и дублажи в рестаурацията. Впоследствие картината е била навлажнявана, а следите от деструкцията могат да се видят откъм гърба, в горния край на платното. На същото място от лицевата страна живописният слой е напукан и повърхността е деформирана. Това, което прави впечатление в многофигурната композиция и нейния колорит, е неестественото огрубяване на някои фрагменти. При началните заснемания в ултравиолет и инфрачервено лъчение се установи, че при първата или втора рестаурация, когато картината е укрепвана и преизпъвана, тя е била също така и надживописвана с маслени бои. Категорично доказателство за това могат да бъдат поправките по телесните части на четирите фигури, които при наблюдение в УВ лъчение се открояват с характерно оцветяване в жълто-зелен цвят. Подобен род луминисценция е индикация за използване на маслена боя, съдържаща цинкова

Визии

бяла. Тъй като цинковата бяла боя влиза в употреба след 1830 г., приемаме, че свободно нанесените ретуши са не по-ранни от 19. век. Монтирането върху сегашната подрамка може да е извършено и по-късно. От оригиналния лак са останали малко и едва забележими следи. Картината е лакирана отново във връзка с експонирането ѝ в галерия УниАрт.

Действителният обхват на всички стари ретуши, които видимо покриват и част от оригиналната живопис, би могъл да се установи при заснемане на картината на рентген, което ще помогне за тяхното отстраняване при евентуална бъдеща реставрация. Тогава ще може да се направят и пълни аналитични изследвания на материалите и техниката на оригиналната живопис и на всички по-късни намеси.

Sine Cerere et Baccho friget Venus. Колекция „Европейска живопис“, галерия УниАрт
Заснемане в ултравиолет